

Tiina Heinänen

SELVIYTYMISESTÄ
PAREMPAAN PALVELUUN

*Selvitys kirjastoyhteistyön mahdollisuuksista
Itä-Lapin alueella:
Pelkosenniemi-Savukoski-Sodankylä*

Sisällys

LUKIJALLE	3
TIIVISTELMÄ	4
1. KIRJASTOPALVELU	5
1.1. LAKISÄÄTEINEN PERUSPALVELU	5
1.2. TEHTÄVÄT	6
1.3. VAIKUTTAVUUS	6
2. KIRJASTOYHTEISTYÖN MAHDOLLISUUDET ITÄ-LAPISSA: PELKOSENNIEMI - SAVUKOSKI - SODANKYLÄ	7
2.1. YHTEISTYÖVAIHTOEHDOT	8
2.2. LAPIN KIRJASTO –YHTEISTYÖ	8
2.3. KIRJASTOJEN NYKYTILANNE	9
2.4. HENKILÖSTÖ	10
2.4.1. PELKOSENNIEMI JA SAVUKOSKI	10
2.4.2. SOMPIO	10
2.5. TALOUS	12
2.5.1. YLEISTÄ	12
2.5.2. PELKOSENNIEMI JA SAVUKOSKI	12
2.5.3. SOMPIO	13
2.6. YHDISTYNEEN KIRJASTON EDUT/HAITAT	15
2.6.1. PELKOSENNIEMI JA SAVUKOSKI	15
2.6.2. SOMPIO	15
3. PARAS-HANKE	16
4. SELVIYTYMISESTÄ PAREMPAAN PALVELUUN	18

Lukijalle

Elämme marraskuuta 2007. Tämä selvitys on tehty viime talvena. Paljon on tapahtunut ja paljon jäänyt tapahtumatta sen jälkeen. Keväällä neuvoteltiin Pelkosenniemen ja Savukosken kuntien yhteisestä kirjastolaitoksesta, mutta asia ei edennyt päätöksentekoon asti. Pelkosenniemen sivistyslautakunta otti myönteisen kannan asiaan ja Savukosken sivistyslautakunta jätti asian pöydälle.

Sodankylän kunnan pitkäaikainen kirjastotoimenjohtaja jäi eläkkeelle syksyllä 2007 ja hänen määräaikaiseksi seuraajakseen valittiin Pelkosenniemen kirjastonjohtaja vuoden 2008 loppuun. Pelkosenniemi päätti ostaa kirjaston johtajapalvelut Sodankylästä. Sopimus koskee kymmenen prosentin osuutta ja on määräaikainen vuoden 2008 loppuun. Pelkosenniemen kirjastoon on palkattu kokoaikainen virkailija.

Sompion kirjasto -suunnitelma Pelkosenniemen, Savukosken ja Sodankylän yhteisestä kirjastolaitoksesta etenee kunnissa. Pelkosenniemen kunnanhallitus on nimennyt neuvottelijat kuntaneuvotteluihin. Savukosken kunta käsittelee asiaa ensi vuoden puolella. Sodankylässäkin asia otetaan käsittelyyn vuoden 2008 puolella.

Sodankylän kirjastotoimenjohtaja tekee loppuvuoden aikana uudet laskelmat kirjastojen nykyisen tilanteen pohjalta ja laatii kolme vaihtoehtoa yhteistyön asteista Sompion kirjasto yhteistyössä. Nämä suunnitelmat käsitellään kunnissa ensi talven ja kevään aikana.

Sodankylässä, 12.11.2007

Tiina Heinänen,

Sodankylän, Savukosken ja

Pelkosenniemen kirjastotoimenjohtaja

Tiivistelmä

TAVOITE:

säilyttää kirjastopalvelut alueella vähintään nykyisellä tasolla ja yhteistyön kautta parantaa toimintaresursseja ja palvelua.

Yhdistynyt kirjasto: Pelkosenniemi-Savukoski

- * vastuullinen palvelunjärjestäjä jompikumpi kunta
- * tällä hetkellä 2,5 ammatillista työntekijää > tarve 3
- * lisäkuluja henkilöstöstä noin 15.000€ ja matkakuluja kirjastojen välillä noin 5.000€
- * Savukosken kulut johtajapalveluiden ostosta jäävät säästöön (n. 5.300€) joten todellinen lisä noin 15.000€.

ETUJA:

- * voidaan säilyttää kirjastopalvelu molemmissa kunnissa nykyisellä tasolla
- * paremmat mahdollisuudet toiminnan kehittämiseen
- * työn rationalisointi, esim. hankinta keskitetään Pelkosenniemen kirjastoon
- * asiakkaille voidaan tarjota laajempi ja kattavampi kokoelma välittömään käyttöön
- * kokoelmaa voidaan monipuolistaa, koska kaikkea ei tarvitse hankkia molempiin kirjastoihin
- * hankerahoituksessa suositaan isompia yksiköitä
- * yhdistymisapurahat saatavissa kolmena vuonna yhdistymisen jälkeen

Yhdistynyt kirjasto: Sompio: Pelkosenniemi, Savukoski, Sodankylä

- * vastuullinen palvelunjärjestäjä Sodankylä, Pelkosenniemeltä ja Savukoskelta edustaja Sodankylän sivistyslautakuntaan
- * henkilökunta tällä hetkellä 10,4; asukkaita 11 439 > tarve 12 ammatillista työntekijää
- * kirjastoauto palvelee kaikkien kuntien sivukyliä, kun kirjastoon palkataan toinen virkailija-kuljettaja
- * Pelkosenniemelle palkataan kokoaikainen virkailija
- * talouden lisäkulut: henkilöstökulut noin 45.000€ sekä kirjastoauton lisäkulut että matkakulut noin 11.000€, yhteensä noin 56.000€

ETUJA:

- * enemmän resursseja toiminnan kehittämiseen
- * hankinta voidaan keskittää Sodankylän kirjastoon
- * henkilökunta liikkuvaista, lomitukset voidaan hoitaa oman talon väellä
- * kirjastoauton yhä parempi hyödyntäminen, palvelua syrjäalueille

- * apurahat avuksi talouteen, yhdistymisapuraha kolmena vuonna yhdistymisen jälkeen
- * kirjastopalvelu säilyy kaikissa kunnissa vähintään tämänhetkisellä tasolla
- * mahdollisuus laajentaa välitöntä kokoelmaa

PARAS-HANKKEEN TAVOITE:

varmistaa koko maassa laadukkaat ja asukkaiden saatavilla olevat palvelut

- * tätä tavoitetta kohti voidaan pyrkiä paremmilla resursseilla yhdistyneenä kirjastona joko kahden tai kolmen kunnan yhteistyönä

1. Kirjastopalvelu

1.1. Lakisääteinen peruspalvelu

Kirjastolaki (904/1998) asettaa yleisille kirjastoille toimintatavoitteen: Yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalveluiden tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen.

Kirjastotoiminnassa tavoitteena on edistää myös virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen ja niiden sivistyksellisten sisältöjen kehittymistä.

Lain mukaan kunta järjestää palvelut ja vastaa niiden laillisuudesta. Kunta voi järjestää palvelut joko itse tai osittain tai kokonaan yhteistyössä muiden kuntien kanssa tai muulla tavoin.

Laki velvoittaa kuntaa: Asiakkaiden käytävissä tulee olla kirjasto- ja tietopalvelu-

alan henkilöstöä sekä uusiutuva kirjastoaineisto ja -välineistö.

Laki toteaa henkilöstöstä, että kirjastolaitoksessa tulee olla riittävä määrä kirjasto- ja tietopalvelualan koulutuksen saanutta ja muuta henkilöstöä. Henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään asetuksella (1078/1998):

Kirjastolain (904/1998) 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilöstöstä vähintään kahdelta kolmasosalta vaaditaan korkeakoulu-, opisto- tai ammatillinen perustutkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu vähintään 20 opintoviikon laajuiset kirjasto- ja informaatioalan aine- tai ammatilliset opinnot.

Kunnan kirjasto- ja tietopalveluista vastaavalta henkilöltä vaaditaan ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu vähintään 35 opintoviikon laajuiset kirjasto- ja informaatioalan aineopinnot.

1.2. Tehtävät

Kirjasto tarjoaa asiakkailleen monipuolista aineistoa: mm. kauno- sekä tietokirjoja, sanoma- ja aikakauslehtiä, musiikkia, cd-rom -levyjä, vhs ja dvd elokuvia ja dokumentteja. Koko Suomen kirjastolaitoksen aineisto, mukaan lukien tieteelliset ja erikoiskirjastot, on kaikkien kansalaisten saatavilla. Kirjaston tehokas kaukopalvelu hankkii tarvittavan aineiston läheltä tai kaukaa.

Kirjasto on myös tietopalvelukeskus. Asiakas saa kirjastosta apua kartoittaessaan mitä aineistoa löytyy hänelle tärkeästä aiheesta. Kaikki tiedonhakupyyntöt otetaan kirjastossa vakavasti ja vastausta etsitään niin kauan että se löydetään. Tiedonhaku-taitojen ohjaus on tärkeää nykyisessä informaatioyhteiskunnassa, se on kirjaston osaa-mista.

Kirjasto tarjoaa myös hyvät tietoliikenneyh-teydet ja tietokoneita asiakkaiden käyttöön. Opastusta ja opetusta näissäkin asioissa on tarjolla.

Kulttuuritapahtumat kuuluvat niin ikään kirjaston tarjontaan: näyttelyt, teatteriesi-tykset, kirjailijavierailut, esitelmätilaisuu-det, keskustelutilaisuudet jne.

1.3. Vaikuttavuus

Kirjastosta on muotoutunut ny-kyajan monipalvelukeskus, joka tarjoaa peruspalvelun ilmaiseksi kaikille asiakkailleen. Kirjasto on ollut tärkeä tukipilari suomalaisen sivistyksen rakentamisessa ja on edelleen tärkeä sen ylläpitämisessä ja kohottamisessa.

Opetusministeriön viime vuonna julkaise-ma Kirjaston kehittämissuunnitelma 2006-2010 toteaa: *Väestön sivistystason sekä perin-teisen ja informaatiolukutaidon ylläpitä-misessä kirjasto on vaikutukseltaan laajin ja tärkein instituutio. Kirjastot rakentavat tietoisesti kokoelmaansa. Ne ovat ainoita paikkoja, joissa on saatavilla laajasti kauno-kirjallisuutta.*

Kirjaston vaikuttavuutta on tutkittu eri-tyisesti Britanniassa ja Yhdysvalloissa. Si-sällöllisessä vaikuttavuudessa tutkitaan muutosta, jonka kirjaston käyttö saa aikaan ihmisen taidoissa, tiedoissa, asenteissa, käyttäytymisessä, elämänoloissa ja asemassa.

Myös taloudellista vaikuttavuutta on tutkit-tu eri puolilla maailmaa. Floridassa tehtyjen tutkimusten mukaan jokainen kirjastoon sijoitettu dollari tuo 6,45 dollaria takaisin. Meille läheisin tutkimus on tehty Norjassa. Svanhild Aabo päätyi omassa väitöskirjatut-kimuksessaan siihen, että yleisten kirjasto-ten tuottosuhte Norjassa on nelinkertainen.

2. Kirjastoyhteistyön mahdollisuudet Itä-Lapissa: Pelkosenniemi, Savukoski, Sodankylä

Pelkosenniemen ja Savukosken kunnat kävivät kesällä 2006 neuvotteluja kuntien välisen yhteistyön mahdollisuuksista. Esille nousi kirjastoyhteistyö, mahdollinen yhteinen kirjastolaitos. Kuntapalaverissa 20.9.2006 päätettiin selvittää kirjastoyhteistyötä tarkemmin.

Pelkosenniemen kirjastonjohtaja haki molempien kuntien puolesta apurahaa Lapin lääninhallitukselta yhdistymisselvityksen tekemiseen. Apurahaa myönnettiin haettu määrä 9 500€ ja se on tarkoitettu käytettäväksi vuoden 2007 aikana. Pelkosenniemen kirjastonjohtaja haki

vielä molempien kirjastojen puolesta apurahaa opetusministeriöltä kirjastojen yhdistymistä varten. Apurahaa myönnettiin 30 000€ (haettiin 35 000€) ja sen voi käyttää vuosien 2007 ja 2008 aikana.

Mikäli yhdistyminen tapahtuu voi yhdistymisavustusta hakea kolmena vuonna yhdistymisen jälkeen toiminnan kehittämiseen. Lapinlahden ja Varpaisjärven kirjastot yhdistyivät 2005 ja ne saivat avustusta samana vuonna 22 000€, vuonna 2006 24 500€ ja tänä vuonna 10 000€. Haapajärven ja Pyhäjärven kaupunginkirjastot yhdistyi-

vät tämän vuoden alusta ja niille myönnettiin 24 000€ avustusta.

Sodankylän kirjastossa tapahtuu muutoksia kesällä 2007, kun pitkäaikainen kirjastojohtaja jää eläkkeelle. Sodankylä on kiinnostunut selvittämään mahdollista

kolmen kunnan kirjastoyhteistyötä Pelkosenniemen ja Savukosken kanssa. Sodankylä pohtii yhteistyötä myös Inarin kunnan kanssa. Lisäksi kuntajohtajien palaverissa on nostettu pöydälle vapaan sivistystyön (kirjastotoimi ja kansalaisopisto) yhteistyö laajalla rintamalla:

Inari, Sodankylä, Kittilä ja Kemijärvi. Tätä vaihtoehtoa saatetaan selvittää tarkemmin syksyn 2007 aikana mikäli ao. kunnat lähtevät ajatukseen mukaan. Toukokuun puolivälissä pidetään asiasta seuraava kokous. Sodankylä ei voi tehdä ratkaisuja puoleen eikä toiseen ennen kuin asia selviää.

Suomessa on tällä hetkellä kahdeksan kuntien yhteistä kirjastolaitosta. Uusimmat ovat Joensuun seutukirjasto, jossa seitsemän kirjastoa yhdistyi tämän vuoden alusta sekä Haapajärven ja Pyhäjärven kaupunkien kirjastotoimien yhdistyminen samoin vuoden alusta.

2.1. Yhteistyövaihtoehdot

VAIHTOEHTO A:

Uusi kirjastolaitos: Pelkosenniemi ja Savukoski

Pelkosenniemen ja Savukosken kirjastojen yhdistyessä molemmat kunnan kirjastot lakkautetaan ja perustetaan uusi kirjastolaitos, jonka toimipisteitä ovat Pelkosenniemen ja Savukosken kirjastot. Uuden kirjaston nimestä järjestetään yleisöäänestys. Kirjastopalveluiden vastuullisena järjestäjänä toimii Pelkosenniemen kirjasto. Savukoski valitsee edustajan Pelkosenniemen sivistyslautakuntaan päättämään kirjastoasioista.

VAIHTOEHTO B:

*Uusi kirjastolaitos: Sompion kirjasto:
Pelkosenniemi, Savukoski, Sodankylä*

Perustetaan uusi kirjastolaitos nimellä Sompion kirjasto. Pelkosenniemen, Savukosken ja Sodankylän kunnan kirjastot lakkautetaan. Sompion kirjaston toimipaikkoja ovat Sodankylä, Pelkosenniemi ja Savukoski. Nimi puoltaa paikkaansa historiallisilla ja kulttuurisilla perusteilla. Kirjastopalveluiden vastuullisena järjestäjänä toimii Sodankylän kunta. Pelkosenniemen ja Savukosken kunnat valitsevat edustajan Sodankylän sivistyslautakuntaan päättämään kirjastoasioista.

2.2. Lapin kirjasto yhteistyö

Kaikki kolme kirjastoa kuuluvat Lapin kirjasto -ryhmään. Lapin kirjastoon kuuluu Lapin maakuntakirjasto, Kemijärven ja Tornion kaupunginkirjastot sekä Inarin, Kittilän, Kolarin, Pelkosenniemen, Pellon, Sallan, Savukosken, Sodankylän, Utsjoen ja Ylitornion kunnan kirjastot. Enontekiön ja Muonion kirjastot ovat liittymässä ryhmään tämän vuoden aikana ja silloin jäsenmäärä on 15 yleistä kirjastoa.

Lapin kirjasto palvelee 140 000 asukasta. Lapin kirjastolla on yhteinen atk-järjestelmä ja asiakasrekisteri. Oma kuriiripalvelu kuljettaa aineistoa nopeasti ja tehokkaasti koko ryhmän alueella. Lapin kirjasto koordinoi yhteisiä kirjastotoiminnan kehityshankkei-

ta, hakee apurahoja ja kilpailuttaa suuria yhteisiä hankintoja. Ryhmällä on yhteisesti palkattu kehittämisspäällikkö.

Lapin kirjaston toiminta perustuu tasavertaiseen kumppanuuteen. Päätöksenteko on demokraattista, kaikilla jäsenkirjastoilla on yksi ääni kirjaston koosta riippumatta. Kaikki kirjastot antavat oman panoksensa kokonaisuuteen: kokoelmat, asiantuntemuksen ja osaamisen. Jokaisen jäsenkirjaston edellytetään pitävän oma kokoelmansa ajantasaisena ja palvelut korkealla tasolla. Näin muodostuu korkeatasoinen ja tasa-arvoinen kirjastoverkko koko maakunnan alueelle. Kaikilla kirjastoilla on yhtä lailla oikeuksia ja velvollisuuksia, kukaan ei voi matkata salamatkustajana muiden siivellä. Tämä asettaa kunnille vastuun huolehtia oman kunnan kirjaston resursoinnista niin, että kirjasto on haluttu ja toivottu jäsen suuremmassa kokonaisuudessa.

2.3. Kirjastojen nykytilanne

TILASTOTIEDOT 2006	PELKOSENNIEMI	SAVUKOSKI	SODANKYLÄ
Asukasluku	1080	1268	9091
Henkilökunta	1,4	1,1	8
Koko m ²	233	300	1100
Kokoelmat	19 476	33 808	115 483
Lainat	24 821	18 926	198 894
Lainat/as	23	15	22
Käynnit	20 792	17 909	96 549
Käynnit/as	19,25	14	10,6
Hankinta kpl	1233	945	4167
Aukiolo/vko	31	32+3	41 + auto 16h
Käyttömenot/as.	93	77	47
Budjetti 2007	100 819	127 899	460 000

2.4. Henkilöstö

2.4.1. Pelkosenniemi ja Savukoski

Kirjastojen yhteenlaskettu henkilöstö on tällä hetkellä 2,5 henkeä. Pelkosenniemen kirjastossa on kokoaikainen kirjastonhoitaja (johtaja) ja osa-aikainen virkailija 0,4, joka jää eläkkeelle vuoden 2007 lopussa. Savukoskella on kokoaikainen virkailija. Johtajapalveluja ostetaan Sodankylästä 0,1.

Pelkosenniemellä toimii pääkirjasto. Savukoskella toimii pääkirjasto ja lainausasemat Martilla, Tanhuassa ja Värriöllä.

Toimiakseen yhdistynyt kirjasto tarvitsee vähintään 3 ammatillista työntekijää: kummassakin kirjastossa kirjastovirkailija ja yhteinen johtaja. Tämä on minimi ja siltikin tilanne on haavoittuvainen sairaus- ja koulutustilanteissa ja loma-aikoina.

Lapin kirjaston yhteisen atk-järjestelmän käyttö edellyttää kirjastoammatillista koulutusta. Kirjasto ei siis voi käyttää tilapäistä,

kouluttamatonta työvoimaa asiakaspalvelussa. Koska Pelkosenniemen kunta toimii kirjastopalvelun vastuullisena järjestäjänä, se perustaa uuden kirjastovirkailijan toimen, johon Savukosken virkailija siirretään nk. vanhana työntekijänä. Tämän toimipaikaksi määritellään Savukosken kirjasto ja kirjastonjohtajan ja Pelkosenniemen kirjastovirkailijan toimipaikoiksi Pelkosenniemen kirjasto. Henkilöstö on kuitenkin liikkuvaista kahden toimipaikan välillä. Matkat korvataan kirjaston budjetista. Kirjastonjohtajan virkanimike muutetaan kirjastotoimenjohtajaksi ja palkka tarkistetaan. Yhdistyneen kirjaston kolmen hengen palkkakulut ovat arviolta 100 000€.

Visio: Yhdistynyt kirjasto resursoidaan neljällä pätevällä kirjastoammattilaisella. Kirjastopalvelua voidaan tarjota mahdollisesti myös lauantaisin. Lomitus ja muut erityistilanteet saadaan paremmin hoidettua oman henkilökunnan voimin. Voidaan panostaa palveluun ja toiminnan kehittämiseen huomattavasti paremmin.

Henkilöstökulut arviolta neljän työntekijän osalta 130 000€

VUONNA 2006 HENKILÖSTÖMENOT KIRJASTOISSA OLIVAT

PALKAT 2006	PN	SK
KIRJASTOAMMATILLISET	48 101	52 377

2.4.2. Sompio

Henkilöstöä on tällä hetkellä yhteensä 10,4. Sodankylässä on kirjastotoimenjohtaja, 1 va. kirjastonhoitaja, 1 kirjastovirkailija-kuljettaja ja 4 kirjastovirkailijaa, 1 kanslisti. Sodankylässä toimii pääkirjasto ja kirjastoauto. Lähikirjastoja ei enää ole. Kolmen kirjaston yhdistyminen vaatii Pelkosenniemen ja Savukosken toimipisteisiin koko-aikaisen virkailijan. Koko henkilökunnalta kysytään liikkuvuutta, jotta lomitukset voidaan hoitaa. Kullekin määritellään kuitenkin oma toimipaikka ja matkat toimipisteiden välillä korvataan.

HENKILÖSTÖKULUT VUONNA 2006 OLIVAT KOLMESSA KIRJASTOSSA:

PALKAT 2006	PN	SK	SO
KIRJASTOAMMATILLISET	48 101	52 377	279 816

Yhdistyneen Sompion kirjaston asukasluku on 11 439. Opetusministeriön suositusten mukaan kirjastossa pitäisi olla vähintään yksi kirjastoammatillinen palkattu ihminen alkavaa tuhatta asukasta kohti. Tämän suosituksen mukaan yhdistyneellä kirjastolla pitäisi olla vähintään 12 ammatillista työntekijää.

Opetusministeriö esittää edelleen, että kirjaston työntekijöistä yhdellä kolmasosalla tulee olla kirjastonhoitajan pätevyys eli korkeakoulututkinto.

Pelkosenniemen kirjastonjohtaja on ainoa, jolla tällä hetkellä on korkeakoulututkinto näiden kolmen kirjaston henkilöstöstä. Sodankylän kirjastotoimenjohtajan jäädessä eläkkeelle kirjastotoimenjohtajan tehtävät siirtyvät Pelkosenniemen kirjastonjohtajalle. Sodankylän kirjastotoimenjohtajalta avautuvaan kirjastonhoitajan paikkaan palkataan kirjastonhoitaja, jonka toimipaikaksi määritellään Sodankylän kirjasto. Sodankylän kunta perustaa kaksi uutta kirjastovirkailijan tointa, joista toiseen siirretään nk. vanhana työntekijänä Savukosken kirjastovirkailija ja hänen toimipaikakseen määritellään Savukosken kirjasto. Toiseen valitaan kokoaikainen kirjastovirkailija,

jonka toimipaikaksi määritellään Pelkosenniemen kirjasto.

Sodankylän kirjastolla on kirjastoauto. Yhdistynyttä kirjastolaitosta auto palvelee, kun kirjastolle palkataan toinen kirjastovirkailija-kuljettaja. Näin auto voi liikkua kahdessa vuorossa ja tavoittaa myös Pelkosenniemen ja Savukosken kylien asukkaat. Savukoskella voidaan siirtyä lainausasemapaalvelusta kirjastoautopalveluun.

Sompion kirjaston henkilökunta: kirjastotoimenjohtaja, 1 kirjastonhoitaja, 1 va. kirjastonhoitaja, 2 kirjastovirkailija-kuljettajaa, 6 kirjastovirkailijaa, 1 kanslisti.

Visio:

Yhdistyneeseen kirjastoon palkataan yksi kirjastonhoitaja lisää, pedagoginen informaattikko, joka huolehtii kirjaston kouluyhteistyöstä kaikkien kuntien alueella sekä kirjastonkäytön opetuksesta ja tiedonhaun opetuksesta. Hän hoitaa myös Sodankylän koulukirjastoa, jonka toiminta on nyt ollut jäissä koulutetun henkilökunnan puutteen vuoksi.

Henkilöstökulut arviolta uuden työntekijän osalta 35 000€.

2.5. Talous

2.5.1. Yleistä

Laskennallinen valtionosuus maksetaan edelleen kullekin kunnalle erikseen (asukasluku x yksikköhinta). Irtain omaisuus, kuten kirjastoaineisto, kalusteet, työasemat, kirjastoauto jne. siirtyvät yhteisen kirjastolaitoksen käyttöön. Kunnat vastaavat edelleen alueillaan olevista kirjastokiinteistöistä ja niiden kuluista itse.

2.5.2. Pelkosenniemi ja Savukoski

PELKOSENNIEMEN JA SAVUKOSKEN KIRJASTOJEN VUODEN 2006 TALOUDEN TOTEUTUMALUVUT OVAT:

2006	PN	SK	YHTEENSÄ
KOKO	106 065	128 480	234 545
KIINTEISTÖ	30 000	30 000	60 000
EROTUS	76 065	98 480	174 545

Kun arvioidaan yhdistyneen kirjaston menoja, otetaan pohjaksi viime vuoden talouden toteuma ilman kiinteistökuluja. Tähän summaan tulee lisää puolikkaan kirjastovirkailijan palkka (15 000€) ja samalla siitä vähenee 0,1 henkilön ostopalvelu. Vuoden 2006 kirjastotoimenjohtajan ostopalvelu matkakuluineen teki 5 321€. Työpaikkamatkustus tuo lisäkustannuksia, arvioitu summa 4 300€. Tässä on huomioitu käynti kaksi kertaa viikossa Savukoskella ja 38 päivän loma-aika. Matka on 84 km eli kertakäynti 36,12€.

YHDISTYNEEN KIRJASTON ARVIOITU BUDJETTI VUODELLE 2008:

TA 2008	LISÄPALKKA	LISÄ- MATKAT	KJOHTAJAN OSTOPALVELU	YHTEENSÄ
174 545	15 000	4 300	- 5 321	188 524

Asukkaita kahdessa kunnassa on yhteensä 2 348.

Asukasta kohti kulut tekevät 80,29€. Kuntien asukaslukukohtaiset euromäärät:

	PN	SK
ASUKKAAT	1 080	1 268
MENOT	86 713	101 807

Toinen vaihtoehto on että kulut puolitetaan. Silloin molempien osuus tekisi 94 262€.

2.5.3. Sompio

KIRJASTOTOIMEN KOKONAISEN MENOT KOLMESSA KUNNASSA VUONNA 2006 OLIVAT:			
MENOT 2006	PN	SK	SO
	106 065	128 480	458 000
MENOJEN ERITTELY SEURAAVASSA:			
MENOT 2006	PN	SK	SO
Henkilöstö	48 101	52 377	279 816
Aineisto	23 776	23 621	84 230
Kirjallisuus (sis.aineistokuluihin)	15 267	13 780	54 231
Muut	34 188	52 483	93 954

Kaikilla kolmella kirjastolla kiinteistökulut tekevät noin 30 000€ kullakin. Ne sisältyvät muihin kuluihin. Sodankylän kirjastoauton kulut sisältyvät niin ikään muihin kuluihin. Seuraavassa nämä kulut on eritelty viime vuodelta:

POLTTOAINE+ VOITELUÖLJY	7 065
KUNNOSSAPITO+KORJAUS	6500
YHTEENSÄ	13 565

Sompion kirjaston arvioidun budjetin pohjaksi otetaan kaikkien kolmen kirjaston vuoden 2006 talouden toteumaluvut, joista on vähennetty kiinteistökulut 3 x 30 000€. Budjetti kasvaa puolikkaalla kirjastovirkailijalla ja kokonaisella kirjastovirkailija-kuljettajalla, noin 45 000€. Lisäkuluja tulee myös kirjastoauton polttoaine- ynnä huoltokuluista. Arvioidaan näihin 6 000€. Matkakuluja kirjastojen väliselle liikenteelle arvioidaan noin 5 000€.

SOMPION KIRJASTON ARVIOITU BUDJETTI VUODELLE 2008:

TA 2008	LISÄPALKAT	KIRJASTOAUTON LISÄKULUT	MATKAT	YHTEENSÄ
602 545	45 000	6 000	5 000	658 545

ASUKKAITA ON 11 439 YHTEENSÄ JA MENOT ASUKASTA KOHTI TEKEVÄT 57,57€. KUNTAKOHTAISET LUVUT:

	PN	SK	SO
ASUKKAAT	1 080	1 268	9 091
MENOT	62 175	72 998	523 368

Tämä jakoperuste suosii liikaa pieniä kuntia. Jos Pelkosenniemi ja Savukoski satsaisivat saman verran euroja kuin kahden kirjaston yhdistymisvaihtoehdossa, näyttäisi tilanne seuraavalta:

PN	SK	SO	YHTEENSÄ
86 713	101 807	470 025	658 545

Tässäkin vaihtoehdossa jää aika suuri osuus Sodankylälle. Jos ajatellaan, että Pelkosenniemi sekä Savukoski satsaavat 105 000€ molemmat niin Sodankylän osuudeksi tulee 448 545€

Visio: Kirjastoon palkataan yksi kirjastonhoitaja lisää, pedagoginen informaattikko. Arvioitu palkka 35 000€. Kulut asukasta kohti 3,05€. Maksut asukaslukusuhteessa:

PN	SK	SO	YHTEENSÄ
3 304	3 867	27 727	35 000

JOS JAETAAN KULUT KOLMEEN OSAAN:

PN	SK	SO	YHTEENSÄ
11 666	11 666	11 666	35 000

2.6. Yhdistyneen kirjaston edut/ haitat

2.6.1. Pelkosenniemi ja Savukoski

Yhdistyneessä kirjastolaitoksessa voidaan työtä rationalisoida. Esimerkiksi hankinta voidaan keskittää Pelkosenniemen kirjastoon, jolloin kirjat toimitetaan Savukoskelle muovitusta vaille valmiina. Näin Savukoskella vapautuu aikaa muuhun kokoelmanhoitoon ja asiakaspalveluun.

Vapaapäivät ja lomiat pyritään lomittamaan omalla väellä. Tosin varmasti joudutaan sulkemaan kirjastoja joissakin tapauksissa esimerkiksi koulutustilanteissa ja äkillisissä sairaustapauksissa.

Palvelut voidaan säilyttää vähintään nykyisellä tasolla: aukioloajat, budjetoidut varat, aineisto. Kunnat sitoutuvat vähintään kolmen ammatillisen henkilön palkkaamiseen. Tavoitteena on, että palvelua voidaan parantaa annettujen resurssien mukaan. Hankerahoitusten myöntämisessä suositaan isompia yksiköjä.

Kirjaston kokoelmapolitiikassa saadaan lisää resursseja aineistonhankintaan, kun kaikkea ei tarvitse hankkia molempiin kirjastoihin. Asiakkaille voidaan tarjota laajempi ja kattavampi kokoelma välittömään käyttöön. Kahden kirjaston välillä aineisto kulkee nopeasti.

Toivottuja selkeitä euromääräisiä säästöjä yhdistyminen ei tuo. Lisäkuluja tulee puolen henkilön palkan verran sekä matkakuluja, yhteensä noin 20 000€ ja kun tämä jaetaan puoliksi molemmille kunnille, on se 10 000€ per kunta. Kuluja jää myös pois. Kirjastotoimenjohtajan ostopalvelu Savukoskella matkakuluineen jää säästöön. Savukoskella lisäkulut ovat siis 5 000€ luokkaa. Pitämällä aikavälillä säästöä syntyy välillisesti. Tärkein asia: palvelun laatu ja saatavuus voidaan turvata.

2.6.2. Sompio

Hankinta voidaan keskittää Sodankylän kirjastoon ja muovitusta vaille valmis aineisto toimitetaan lähikirjastoille. Näin pienissä kirjastoissa saadaan aikaa muuhun kokoelmanhoitoon ja asiakaspalveluun. Tämä on tärkeää silloin kun lähikirjastossa työskentelee vain yksi ihminen.

Lomitukset hoidetaan oman talon väellä. Sulkemisilta tuskin vältytään tässäkään tapauksessa.

Kun Sompion kirjastoon palkataan toinen kirjastovirkailija-kuljettaja ja pedagoginen informaattikko paranee kirjaston tarjoama palvelu huomattavasti.

Sompion kirjastossa on jo mahdollista parantaa palvelutason nostoon sekä toiminnan kehittämiseen. Suuremmalla henkilökunnalla on myös laajempi asiantuntemus.

Kirjastoautopalvelu tavoittaa kuntalaiset myös pienissä kylissä. Autoon voi tehdä varauksia netin kautta ja auto tuo aineiston kotipysäkillä saakka. Oman kirjaston aineiston varaaminen on kirjastoautopalvelujen käyttäjille maksutonta. Autossa on myös nettiyhteys ja kopiopalvelu. Välilliset säästöt tulevat ajan kanssa toiminnan tehostumisen ja palvelun paranemisen kautta.

Sompion kirjaston henkilökuntalisäykset: kirjastovirkailija-kuljettaja sekä puolikas virkailija ja kirjastoauton lisäpolttoainekulut tekevät noin 50 000€. Näin pienellä satsauksella saadaan lisäresursseja kirjaston toimintaan ja huomattavaa lisäpalvelua kaikkien kirjastojen asiakkaille.

3. Paras-hanke

Kunta- ja palvelurakennemuutostuksen tavoitteena on varmistaa koko maassa **laadukkaat ja asukkaiden saatavilla olevat palvelut**. Palvelurakenteen on oltava kattava ja taloudellinen ja sen on mahdollistettava voimavarojen tehokas käyttö. Hankkeessa odotetaan kuntien laativan suunnitelman uudistusten toimeenpanosta.

Toimeenpanosuunnitelman tulee sisältää selvitys palveluverkon kattavuudesta sekä suunnitelma kunnan keskeisten toimintojen järjestämisestä sekä henkilöstövoimavarojen riittävydestä ja kehittämisestä. Lisäksi siihen tulee sisältyä väestö- ja palvelutarveanalyysi kunnassa vuosina 2015 ja 2025.

Nämä analyysit tarvitaan, jotta eri-ikäisten asukkaiden tarpeita vastaavat kirjasto- ja tietopalvelut kyettäisiin järjestämään hyvin myös tulevaisuudessa.

Pelkosenniemen kunnan asukasluku pysyttelee Tilastokeskuksen ennusteen mukaan samoissa lukemissa kuin tälläkin hetkellä. Savukosken väkiluku vähenee Pelkosenniemen tasalle 2015 vuoteen mennessä. Samoissa lukemissa eletään sitten vuoteen 2025 asti.

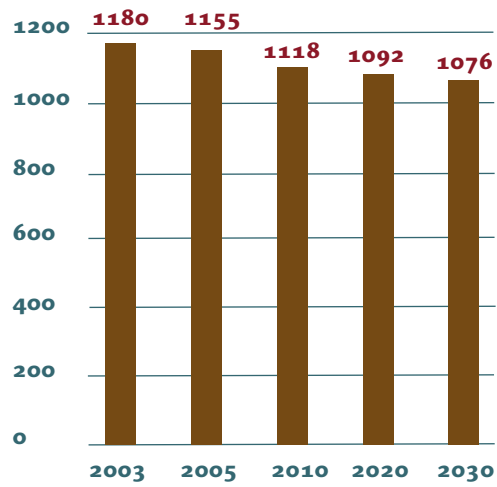
Kuntien ikärakenne vanhenee ja tämä pitää huomioida palvelun tarjonnassa. Ikääntyviä asukkaita pitää mahdollisesti voida palvella entistä enemmän kotiin saakka (kirjaston kotipalvelu). Tapahtuuko tämä yhteistyössä kunnan kotipalvelun kanssa vai kirjaston omana työnä tai sitten kolmen kunnan yhteistyössä kirjastoautopalveluna?

Vaikka asukkaat vähenevät, palvelutarve säilyy ja muuttuu ehkä enemmän työtä teettäväksi. Näin ollen henkilökuntaresursseja ei voida vähentää myöskään tulevaisuudessa. Pitkien etäisyyksien maakunnassa matkat vievät aina oman aikansa.

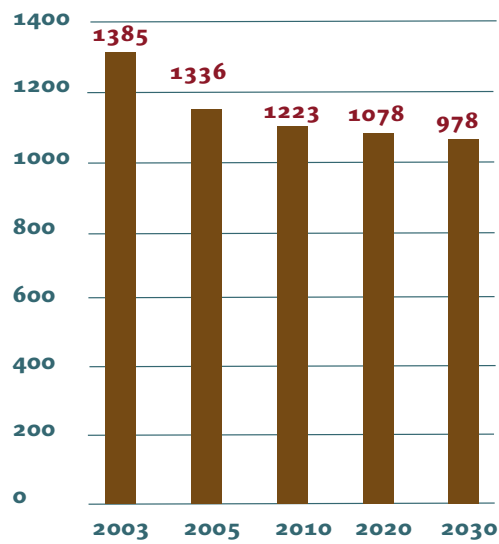
Paras -hanke puhuu palvelujen laadusta ja saatavuudesta. Tätä tavoitetta kohti voidaan pyrkiä paremmilla resursseilla yhdistyneenä kirjastona joko kahden tai kolmen kunnan yhteistyönä.

Sodankylän väkiluku on ennusteen mukaan vuonna 2015 noin 8000:n tienoilla ja laskee edelleen vuoteen 2025 mennessä 7500 asukkaaseen.

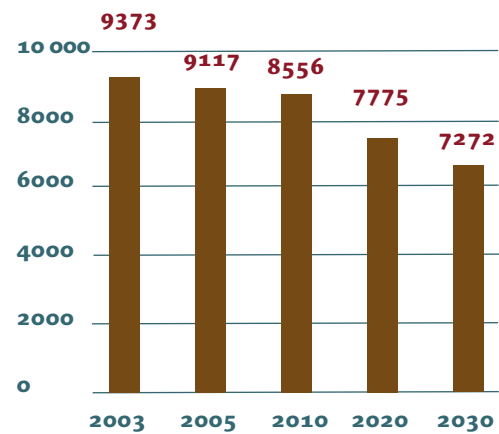
PELKOENNIEMI

SAVUKOSKI

SODANKYLÄ

4. Selviytymisestä parempaan palveluun

Erikseen Pelkosenniemen ja Savukosken kuntien kirjasto- ja tietopalvelut joutuvat tukalaan asemaan. Henkilöstö vähenee, tämä vaikuttaa palvelun saatavuuteen ja laatuun. Kirjastoja tuskin enää voidaan pitää auki normaaliin malliin yhden työntekijän voimin.

Yhdistynyt kirjasto antaa mahdollisuuden säilyttää palvelut nykyisellä tasolla, vähentää stressiä jokapäiväisestä selviytymisestä ja palvelunjärjestämisen epävarmuudesta. Jopa pientä kehittämistäkin toivottavasti saadaan aikaan, kun osajia on kokonaista kolme ja apurahat helpottavat tilannetta.

Varsinainen toiminnan kehittäminen alkaisi Sompion kirjasto –vaihtoehdosta. Sodankylän kirjasto on toiminut alimiehityksellä usean vuoden ajan. Sielläkin on siis lähinnä ”selviytytty” päivästä toiseen. Sompion kirjaston mahdollistama lisähenkilökunta toisi tarpeellista apua myös Sodankylän kirjastoon. Kaikki kirjastot hyötyisivät uusista resursseista. Palvelua voitaisiin tarjota laajemmalle alueelle lähipalveluna kirjastoauton avulla. Pedagogisen informaation työpanos olisi suuri apu kirjastoilta edellytettävän informaatioyhteiskunnan rakentajan roolissa.

Kirjastoille on asetettu vaatimuksia ja työtehtäviä yhä enenevässä määrin, mutta resurssien osoittaminen ja lisääminen on unohtunut. Kirjastoväki on toimeliasta puurtajakansaa, joka on parhaansa mukaan yrittänyt selviytyä kaikista vaatimuksista. Tämä toiminta pitäisi palkita lisäämällä resursseja, ei poistamalla niitä.

